

Axmadaliyeva Xosiyatposhsho Abduxayotovna,

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti Ingliz
tili nazariy aspektlari №1 kafedrasи o'qituvchisi,
"Pedagogika va psixologiya kafedrasи" mustaqil
tadqiqotchisi

AKADEMIK LITSEYLARNING ANIQ YO'NALISHIDA TA'LIM OLAYOTGAN O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI KOMMUNIKATIV O'YINLAR ORQALI RIVOJLANTIRISH

уўқ: 343.824 (100-87)

**AXMADALIYEVA X.A. AKADEMIK LITSEYLARNING ANIQ YO'NALISHIDA TA'LIM
OLAYOTGAN O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI
KOMMUNIKATIV O'YINLAR ORQALI RIVOJLANTIRISH**

Mazkur maqolada o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini takomillashtirishning samarali usullaridan biri kommunikativ o'yinlar yoritilgan. Shuningdek, amalda tilni qo'llash orqali haqiqiy ingliz tili muhitini yaratish, o'quvchilarning xato qilishdan qo'rqlmay erkin muloqotga kirishish yo'llari va o'z fikrlarini joyida ifoda etish usullari ko'rib chiqilgan.

Tayanch so'z va tushunchalar: ingliz tili darslari, kommunikativ kompetensiya, kommunikativ o'yinlar, o'quvchi markazli yondashuv, ingliz tili muhiti, erkin muloqot.

**АХМАДАЛИЕВА Х.А. РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
УЧЕНИКОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПО СПЕЦИАЛЬНЫМ НАПРАВЛЕНИЯМ
АКАДЕМИЧЕСКИХ ЛИЦЕЕВ С ПОМОЩЬЮ КОММУНИКАТИВНЫХ ИГР**

В статье коммуникативные игры рассматриваются как один из наиболее эффективных способов повышения коммуникативной компетентности учащихся и исследуют способы создания настоящей англоязычной среды посредством использования языка на практике, способы свободного общения учащихся, не опасаясь совершить ошибку, и способы выразить свое мнение на месте.

Ключевые слова и понятия: уроки английского языка, коммуникативная компетенция, коммуникативные игры, ученик центрированный подход, английская среда, свободное общение.

**AXMADALIYEVA KH.A. DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF
PUPILS STUDYING IN SPECIFIC DIRECTIONS AT ACADEMIC LYCEUMS THROUGH
COMMUNICATIVE GAMES**

In the article communicative games are considered as one of the most effective ways to develop pupils' communicative competence. That also create a real English environment through the implementation of language in practice, ways for pupils communicate freely without fear of making mistakes, and express their opinions on the spot.

Key words and concepts: english lessons, communicative competence, communicative games, pupil centered approach, English environment, free communication.

Kirish.

Hozirgi sharoitda mamlakatimizda ta’lim tizimini modernizatsiyalashning ustuvor yo’nalishlari ishlab chiqilib, raqobatbardosh, komil va har tomonlama yetuk bo’lgan yoshlarni o’stirish va tarbiyalash asosiy maqsadlaridan biri bo’lib qoldi. Ilm-fanning jadal rivojlanshi bugungi davrning dolzarb masalalaridan biri xorijiy tillarni o’qitish orqali kelajak yosh avlodni ona-Vatanga muhabbat va sadoqat, milliy g’urur, yuksak axloq va ma’naviyat, qadimiy va boy merosimizga iftixor tuyg’usi, milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash asosiy vazifalardandir. Jalon ta’lim tizimidagi qilinayotgan tub islohotlar yoshlarning chet tillarni mukammal o’rganishlari, barcha sohalarda chet tilini bilgan holda o’zlarini namoyon eta olishlari uchun zarur shart- sharoit yaratib berish, ularning xorijiy tilda og’zaki va yozma nutqlarini rivojlantrish muammolarini ilgari surmoqda.

Ayniqsa, mustaqillikka erishgandan so’ng, chet tillarini o’rganishga ham qiziqish oshdi va yoshlar uchun ko’plab imkoniyatlar eshiklari ochib berildi. Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov ta’kidlaganlaridek, “Hozirgi paytda xorijiy tillarni o’rgatishda yurtimizda katta ahamiyat berilmoqda. Bu ham albatta, bejiz emas. Bugun jahon hamjamiyati o’ziga munosib o’rein egalashga intilayotgan mamlakatimiz uchun, chet ellik sheriklarimiz bilan hamjihatlikda, hamkorlikda o’z buyuk kelajagini qurayotgan xalqimiz uchun xorijiy tillarni mukammal bilishning ahamiyatini baholashning hojati yo’qdir”¹. Ushbu fikrlarning mantiqiy davomi sifatida 2012 yil 10 dekabr kuni qabul qilingan “Chet tillarini o’rgatish tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari” to’g’risida“gi PQ-1875-sen qarori asosida chet tillarini o’rganish imkoniyatlarini kengaytirish uchun xorijiy tillarni boshlang’ich sinflardan boshlab uzluksiz o’qitilishining yo’lga qo’yilishi davlat ta’lim standartlarini xalqaro talablar asosida takomillashtirish, ta’lim tizimini barcha bosqichlari uchun o’quv dasturlari mazmunini yangilash, ta’lim jarayoniga yangicha yondashuv va zamonaviy peda-

gogoik texnologiyalarni joriy etishni taqozo etadi². Buning natijasida mamlakatimizda chet tilining o’qitilishi, chet tili o’qituvchilarining bilim va ko’nikmalarini baholashning umumyevropa ramkalari tavsyanomalari (CEFR) ga mos ravishda yangi usul va talablar ishlab chiqildi. Unga mos ravishda umumta’lim maktablari, akademik litsey, kasb hunar kollejlari o’quvchilari uchun talabga javob beradigan darsliklar, o’quv qo’llanmalar, mustaqil o’qish uchun qo’shimcha adabiyotlar yaratildi. O’quv xonalari innovatsion axborot kommunikativ texnikalar bilan boyitilgan va turli xil mavzularni aks etgan rang-barang ko’rgazmali qurolilar ya’ni stendlar bilan jihozlandi.

Bunga qo’shimcha, ta’lim sifatini yanada takomillashtirish va raqobatbardosh mutaxassislarni yetishtirib chiqish maqsadida 2020 yil 23-sentabr “Ta’lim to’g’risidagi” qonuning yangi shaklda qabul qilinishi ta’lim mazmunini yangilash, takomillashtirish, o’qitish samadarligini va o’qituvchilarining kasbiy mahoratini rivojlantrish, ilg’or pedagogik tajribalarni keng takomillashtirish bo’yicha bir necha vazifalarni o’z ichiga oldi. Bunda ta’lim tizimini tubdan isloh qilish, o’quv dasturlarini takomillashtirish va yangi darsliklar yaratish eng asosiy ishlardan biri bo’ldi. Shuningdek, ilm-fan, texnika va ishlab chiqarish sohalarining tez sur’atlarda jadallik bilan rivojlanishi ta’lim tizimi xodimlaridan ta’lim tarbiya sifatini mazmun jihatidan yangi bosqichga ko’tarishni talab etib, har bir tizim xodimi, ayniqsa o’qituvchilar zimmasiga yanada yuksak mas’uliyatli vazifalarni yukladi³.

Bundan ko’rinib turibdiki, maktabgacha ta’lim muassasasidan boshlab oliy ta’limgacha bo’lgan davrda har bir o’quvchini qobilyatini rivojlantrish va yetuk, komil shaxs va kadr qilib tayyorlash o’qituvchilarining asosiy vazifalarimiz biridir etib belgilandi. Yana bir narsani ta’kidlab o’tish zarurki, uzluksiz ta’lim faoliyatini tashkil etish jarayonida iqtidorli o’quvchilarni qo’llab-

² O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 10 dekabrdagi “Chet tillarni o’rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida“gi PQ-1875-sen qarori. // “Xalq So’zi” 2012 y, 240(5660)-son.

³ O’zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentabrdagi “Ta’lim to’g’rida” gi O’RQ-637 qonuni. 46-modda.

¹ Karimov I. A. Garmonichno razvitoje pokoleniye osnova progressa Uzbekistan. – T., 1997. - 83 b.

quvvatlashga va ularning iqtidorini yanada rivojlantirishga ham jiddiy e'tibor qaratiladi.

Shu maqsad sari pedagogik faoliyat mazmuni, metodikasiga asoslanib, iqtidorli o'quvchi yoshlarni muvaffaqiyatli va shaffof aniqlash uchun zarur pedagogik-psixologik va tashkiliy sharoitlar yaratiladi. Ayni vaqtida respublikamizda iqtidorli yoshlarni aniqlashning puxta asoslangan mexanizmi ishlab chiqildi. Buni amaldagi ifodasi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2020 yil 3-dekabr kuni qabul qilingan "Iqtidorli yoshlarni saralab olish tizimi va akademik litseylar faoliyatini takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida"gi qaror iqtidorli yoshlarni saralab olish tizimini rivojlantirish, ularni qo'llab-quvvatlash uchun zarur sharoitlar yaratish, ulg'ayib kelayotgan yosh avlodning ilm-fanga bo'lgan intilishlarini rag'batlantirish, intellektual va ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish borasidagi islohotlarni tizimli amalga oshirishni maqsad qilib qo'ydi¹.

Mavzuning dolzarbliji chet tili ya'ni ingliz tiliga bo'lgan talab kundan kunga oshib borayotganligi sababli, akademik litseylarda ingliz tili chuqur o'qitilishi va bu fan to'rt aspektga (o'qish, yozish, tinglab tushunish, va gapirishga) bo'linib, ular orqali o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish masalalari to'liq o'rganilmaganligi bilan belgilanadi.

Mavzu bo'yicha ilmiy izlanishlarning qisqacha tahlili

Ta'lif jarayonida, ayniqsa, Ingliz tili darslarini yuqori darajada tashkil etishda kommunikativ kompetensiyaning roli beqiyosdir. Bu bilan bog'liq masalalarni xorijiy olimlardan Yu.K. Babanskiy, V.I. Zagvyazinskiy, M.N. Skatkin, N.V. Kuzmina, V.A. Slasteninlar o'z tadqiqotlarda uzluksiz ta'lif tizimida kommunikativ kompetensiyaning o'rni va uning konseptual asoslarini tadqiq etganlar. Mamlakatimiz pedagog olimlari A. Abduqodirov, U.Sh. Begimqulov, R. H. Jo'rayev, N.S. Sayidahmedov, Sh.S. Sharipov, R. G. Isyanov, N.A. Muslimov, A.R. Xodjabayev, Z.K. Ismoilova, M.B. Urazova, K.D. Rizqulova, A.M. Musurmanova, U.B. Azizovlarning tadqiqot

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 3 dekabrdagi "Iqtidorli yoshlarni saralab olish tizimi va akademik litseylar faoliyatini takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida" gi PQ- 4910-son-qarori. 2-band.

ishlarida ham ta'lilda bu kompetensiyaning o'rni beqiyos ekanligini ta'kidlab o'tishgan.

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda o'z o'rniga ega bo'lgan olimlardan biri C.B.Paulstonning ta'kidlashicha kommunikativ kompetensiya-insonning bilimlari va hissiy tajribasiga asoslangan bo'lib, uning turli vaziyatlardagi muloqot yo'nalishini aniqlay olishi hisoblanadi. Bu insondagi uni atrofidagilar bilan birgalikda samarali harakat qilishning o'ziga xos layoqati bo'lib, aynan o'zini va boshqalarni, shaxslararo muloqotlarning sifati hamda yashash muhitining ijtimoiy shart-sharoitlarda, psixologik, madaniy holatlarning doimiy o'zgarib turishini anglash orqali erishiladi².

Muloqot paytida o'quvchilar kommunikativ kompetensiyaning har bir komponentidan to'g'ri foydalansagina, ularning muloqoti muvaffaqiyatli amalga oshirilishi haqida O. Adejare³ tadqiqot olib bordi. Uning fikricha, muloqot paytida o'quvchilar kommunikativ kompetensiyaning har bir komponentidan to'g'ri foydalananib, qachon muloqotga kirishish, kim bilan va nima haqida muloqot qilishini bilsagina, ularning muloqoti muvaffaqiyatli amalga oshiriladi. Aks holda, o'sha vaziyatda noaniqliklar kelib chiqib, so'zlovchi va tinglochi bir-birini to'liq tushunmasligi mumkin.

Shuning uchun tadqiqotchi olimimizning fikrlariga tayanib, kommunikativ kompetensiya komponentlariga rioya qilgan holda muloqotni amalga oshirish oson jarayon emasligini tushunib yetamiz.

Ingliz tili darslarida o'quvchi markazli darslarni tashkil etishda kommunikativ kompetensiyaning o'rni beqiyosligi haqida chet ellik olim D.Chiesa va o'zbek olimi U. Azizov yonda-suvlari etiborlidir⁴. Ularning qarashlaricha, kommunikativ kompetensiya- insonning bilimlari va hissiy tajribasiga asoslangan bo'lib, uning

² Paulston C.B.. 1974. "Linguistic and Communicative Competence." TESOL Quarterly,8:347.

³ Adejare, O.,1995. "Coomunicative Competence in English as a Second Language", New English: A West African Perspective. Eds. A. Bambose, A.Banjo and A.Thomas. Bodiji:Mosuro Publishers and Booksellers.

⁴ D.L.Chiesa, U.B. Azizov, S. Khan, K. Nazmutdinova, K. Tangirova. "Reconceptualizing Language teaching: An in-service teacher education course in Uzbekistan". – Tashkent: Baktria Press, 2019.

turli vaziyatlardagi muloqot yo'nalishini aniqlay olishi hisoblanadi; bu insondagi uni atrofidagilar bilan birgalikda samarali harakat qilishning o'ziga xos layoqati bo'lib, aynan o'zini va boshqalarni, shaxslararo muloqtlarning sifati hamda yashash muhitining ijtimoiy shartsharoitlarida, psixologik holatlarning doimiy o'zgarib turishini anglash orqali erishiladi va bu o'quvchi markazli darslarni tashkil etishda kommunikativ o'yinlar kommunikativ kompetensiyani rivojlantiradigan asosiy kalit ekanligini ta'kidlashgan.

Maqolaning ilmiy yangiligi shundan iboratki, olimlarimiz tomonidan ingliz tili darslarida kommunikativ o'yinlar orqali kommunikativ kompetensiyani takomillashtirish yetarli o'rganilmagan.

Tadqiqotning maqsadi xorijiy davlatlarda ta'lism tizimida ayniqsa, ingliz tilini o'qitishda kommunikativ o'yinlardan samarali foydalanish kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish asosi ekanligi asosida mamlakatimizda ingliz tili darslarida kommunikativ o'yinlardan foydalanish bo'yicha amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotning obyekti sifatida akademik litseylarning aniq fanlar yo'nalishidagi ingliz tili darslari tanlandi.

Tadqiqotda tizimlilik, qiyosiy-mantiqiy tahlildan foydalanildi.

Tadqiqotning empirik manbaini anketa so'rovnomalari natijalari tashkil etdi.

Asosiy tahlil va natijalar.

Akademik litsey o'quvchilarining kommunikativ o'yinlar orqali kommunikativ kompetensiyasini rivojlanishining asosiy ko'rsatkichi ularning fikr-mulohazalarini ravon, yaxlit va mantiqan izchil bayon qilish mahorati bo'lib, bunda muloqot tilining ifodali hamda aniq muloqot bo'yicha sheriklarning faolligining har qanday turini tushunish va mos ravishda javob qaytarish layoqatidan foydalaniladi. Buning uchun, hozirgi kunda akademik litseylarning aniq yo'nalishlarida ingliz tili darslari jarayonida o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish uchun bir qancha innovatsion kommunikativ o'yinlardan foydalanilmoqda.

Ingliz tili darslarida eng samarali innovatsion o'yinlardan biri "**Auksiya o'yini**" (Auction

game) bo'lib, har bir o'quvchi auksionerdan bir muamoli holat sotib oladi va bu muammoni hal qilish uchun maslahat markazi tashkil etilib, unda kamida 4 ta maslahatchi bo'ladi. O'quvchi o'ziga maslahatchi tanlab muammosini unga aytadi va kerakli maslahatni oladi. Agar o'quvchi muammoga to'liq yechim ololmasa, boshqa maslahatchi bilan muloqotni amalgaloshirishi va to'liq yechim olish huquqiga ega. Bu o'yin orqali o'quvchi ingliz tilini amalda xato qilishiga qaramay ishlataadi va bu ma'lum bir vaqt davomida o'quvchilarning nutqidagi ravonlikka sabab bo'ladi. Bunga qo'shimcha, o'quvchilarning muammoga yechim topishlari orqali ularning mantiqiy, analitik qobiliyatlarini oshadi va ular bemalol o'z fikrlarini erkin ifoda etishga erishishadi.

Yana bir zamonaviy o'yinlardan biri "**Kutilmagan gapirish**" (Impromptu speaking) bo'lib, o'qituvchi oldindan o'quvchilarga savollar tayyorlab qo'yadi va darsda ularni ikki guruhga bo'ladi. Misol tariqasida dars jarayonida quyidagi savollardan foydalaniladi:

- eng yoqtirgan bo'sh vaqt mashg'ulotingiz haqida so'zlab bering;
- mamlakatingizdagи mashxur festival yoki milliy bayram haqida gapirib bering;
- o'zingiz ko'rgan eng chiroyli san'at asarini tasvirlab bering;
- akademik litseyda eng muhim o'rgangan narsangiz haqida so'zlab bering;
- Milliy ovqatlardan birini qanday tayyorlanishini tasvirlab bering.

O'yinni boshlashdan oldin guruhlardagi har bir a'zo raqam tanlaydi. Birinchi guruhdagi bir a'zo savollar ichidan birini tanlab, tayyorgarligisiz 45 soniya ichida o'sha savolga to'liq javob berishi kerak. Ikkinci guruh a'zolarining vazifasi nutq so'zlayotgan o'quvchining grammatik, leksik va talaffuzidagi xatolarni yozib borishi zarur. O'quvchi nutqini yakunlagandan so'ng, ikkinchi guruh a'zolari birma bir xatolarni aytib berishlari kerak. Agar hamma qilingan xatolar aytib o'tilsa o'qituvchi tomonidan ularga ball beriladi, agar ba'zi xatoliklar eslatib o'tilmasa ular ball olishmaydi. Shu tarzda o'yin davom etadi va o'yin oxirida g'olib bo'lgan guruh tanlanadi va mukofotlanadi. Bu o'yin orqali o'quvchilar o'zlarining nutqlaridagi xatolarini

to'liq bilib, ularni bartaraf etishga harakat qilishadi. Natijada, bu o'quvchilarning mukammal muloqot qilish yo'llarini rivojlantiradi. Mukammal muloqot kommunikativ kompetensiyaning asosidir.

Keyingi o'quvchilar uchun qiziq bo'lgan o'yinlardan biri "**Rolli o'yin**" (Role plays) bo'lib, o'quvchilar har xil holatlarni haqiqiy rol o'ynash orqali ko'rsatib berishadi. Bunda o'quvchilar o'qituvchi tomonidan kichik guruhlarga bo'linadi va har bir kichik guruhga mavzu beriladi. Masalan:

1. Yaponiya davlatidagi dars jarayoni;
2. Angliyadagi mashxur restoranlardan biridagi holat;
3. Rossiya aeroportidagi aeroport xodimi va yo'lovchi orasidagi suhbat;
4. Amerika davlatida tug'ilgan kunning nishonlanish bazmi;
5. Uzbek bozoridagi holat.

O'quvchilarga tayyorlanish uchun 10 daqiqa beriladi va ular shu vaqt ichida o'zlarining sahna ko'rinishlarini tayyorlashadi va taqdim etishadi. O'qituvchi har bir sahna ko'rinishini tahlil qilib oxirida o'z fikrlarini bayon etadi. Bu o'zin orqali o'quvchilar har xil vaziyatdagi terminlarning ishlatalishini o'rganishadi va ularni amalda ishlatib amaliyot qilishadi. Bu esa, kelajorda turli xil vaziyatlarda bema'lol muloqot qilishlari uchun zamin bo'ladi.

Ingliz tilini o'rganishda o'quvchi yoshlarning kommunikativ kompetensiyasini kommunikativ o'yinlar orqali rivojlantirish, o'quvchining biror bir ma'lumotni yetkazish samaradorligi, boy lug'at zaxirasi, nutq madaniyati, til vositalarini o'z o'rnida to'g'ri tanlanganligini belgilashi, shuningdek boshqa insonlar bilan muloqot jarayonida o'z shaxsiy ma'naviy-axloqiy holatini tartibga solishni boshqarish mahoratini belgilaydi.

Empirik o'rganish natijalari.

Farg'ona shahridagi Farg'ona Politexnika akademik litseyida olib borilgan so'rovnomada 70% o'quvchilar kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda kommunikativ o'yinlarnig roli beqiyos ekanligini ta'kidlashdi. 15% o'quvchilar so'z o'rganish orqali muloqotni rivotantirish mumkin ekanligini, 10% o'quvchilar grammati-

kani egallash orqali kommunikativ kompetensiyanı shakllantirish kerakligini va qolgan talabalar kommunikativ kompetensiya shart emasligini ko'rsatishdi. Bundan shunday xulosa ko'rilib turibdiki, ko'pchilik o'quvchilar ingliz tilida erkin, mukammal muloqot qilishning asosi kommunikativ kompetensiya ekanligi tarafdir.

Xulosalar:

- ingliz tili darslarida kommunikativ kompetensiyanı takomillashtirish eng dolzarb masalaradan biri ekanligi;
- mamlakatimizdagи akademik litseylarda ingliz tili darslarida o'quvchilarning kommunikativ kompetensiaysini innovatsion kommunikativ o'yinlar orqali rivojlantirishga shart-sharoitning mavjudligi;
- kommunikativ o'yinlar orqali o'quvchilarni tanqidiy, analitik qobilyatlari o'sadi;
- o'quvchilarning muloqot qilish jarayonidagi grammatik, leksik va talaffuzga oid kamchiliklari bartaraf qilinadi;
- kommunikativ kompetensiyanı rivojlanishining asosiy ko'rsatkichi o'quvchilar fikrmulohazalarini ravon, yaxlit va mantiqan izchil bayon qilish mahorati bo'lib, bunda muloqot tilining ifodali hamda aniq muloqot bo'yicha sheriklarning faolligining har qanday turini tusunish va mos ravishda javob qaytarish layoqatiga sabab bo'ladi.

Ingliz tili darslarida kommunikativ o'yinlardan foydalanib, o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyanı rivojlantirishni o'rganib quyidagi amaliy **takliflarni** berishimiz mumkin:

- o'yinda faol qatnashgan o'quvchilarni rag'batlantirish;
- o'quvchilarning qiziqishlarini o'rganib o'shangan mos mavzular tanlash;
- o'quvchilarga muntazam ravishda motivatsiya berib ularning kommunikativ kompetensiyanı bosqichma bosqich rivojlantirish;
- doimiy ravishda ularga ingliz tili muhitini yaratib berish va ularni faqat ingliz tilida muloqot qilishini nazaorat qilish.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili" da amalga oshirishga oid Davlat dasturining ijrosi. Toshkent shahar., 2017-yil 15-avgust. PF-50-24-son.
2. Karimov I.A. Гармоничное развитие поколения – основа прогресса. – Т., 1997. - 83 b.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 10 dekabrdagi "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-1875-son qarori. // "Xalq So'zi" 2012 y. 240 (5660)-son.
4. O'zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentabrdagi "Ta'lif to'g'rida" gi qonuni. 46-modda. O'RQ-637.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 3 dekabrdagi "Iqtidorli yoshlarni saralab olish tizimi va akademik litseylar faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ- 4910-son qarori. 2-bandı.
6. Adejare, O., 1995. "Communicative Competence in English as a Second Language", New English: A West African Perspective. Eds. A. Bamgbose, A.Banjo and A.Thomas. Bodiji: Mosuro Publishers and Booksellers.
7. D.LChiesa. U.B. Azizov, S. Khan, K. Nazmutdinova, K. Tangirova "Reconceptualizing Language teaching: An in-service teacher education course in Uzbekistan" Baktria Press. Tashkent-2019.
8. D.Bernard. Tillarni o'qitish amaliyotida talabalarning o'zaro aloqasi va tasavvur kuchi // Chet tillarida kommunikativ o'qitish: universitetlararo. Shanba ilmiy. PSTU materiallari - Perm, 1998.
9. Paulston, C.B., "Linguistic and Communicative Competence." TESOL Quarterly, 8:347.1974.
10. Volovin A.V. Buyuk Britaniya va AQSh uslubiy tizimlarida chet tillarini o'rganishga kommunikativ yondoshish // Chet tillarni o'rganishga kommunikativ yondashuv: maqolalar to'plami. ilmiy. asarlar, jild 275 - M., 1985.